

Princip integrace environmentálních požadavků do zemědělské činnosti I.

Mgr. Petr Vaculík.

Zemědělství a životní prostředí

- Vzájemné ovlivňování
- Dotčené složky životního prostředí
 - Půda
 - Voda
 - Krajina
 - Biodiverzita
 - Ovzduší
- Zemědělství jako
 - Produkční činnost
 - Multifunkční činnost
- <http://www.ceskatelevize.cz/zpravodajstvi-brno/zpravy/204586-petici-chteji-zmenit-ucel-dotaci-do-zemedelstvi-ve-prospech-krajiny/>

Princip integrace

- Čl. 11 SFEU
 - Požadavky na ochranu životního prostředí musí být zahrnuty do vymezení a provádění politik a činností Unie, zejména s ohledem na podporu udržitelného rozvoje

Priority CAP v oblasti životního prostředí

- Biodiverzita a krajina
- Využívání vodních zdrojů
- Změny klimatu

Vývoj

- Počátky (1992)
- Strategie pro integraci životního prostředí do politik EU (Cardiffský proces) – sdělení Komise COM(1998)0333
- Strategie Evropské rady – Environmentální integrace a udržitelný rozvoj ve společné zemědělské politice (1999)
- Směrování k udržitelnému zemědělství – sdělení Komise COM (1999)22
- Strategie EU udržitelného rozvoje v Göteborgu (2001)
- Šestý akční program životního prostředí (2002 - 2012)
- Hodnocení Cardiffského procesu – pracovní dokument Komise COM(2004) 394

Dnes

- Budoucnost SZP po roce 2020: Řešení problémů v oblasti potravin a přírodních zdrojů a územní problematiky – Sdělení Komise KOM(2010) 672
- Sedmý akční program pro životní prostředí
 - EU Biodiversity Strategy to 2020 – towards implementation

Dva přístupy k integraci

- Zajištění udržitelného způsobu zemědělského hospodaření nepoškozujícího životní prostředí
 - Zákonné požadavky na hospodaření
 - Právo životního prostředí
 - Administrativní (command and control) metoda právní regulace
 - Zemědělská politika – přímé platby
 - Cross compliance a greening
 - Princip odpovědnosti původce a znečišťovatel platí
- Podpora tvorby environmentálních veřejných statků a služeb
 - Nad rámec zákonných požadavků
 - Zemědělská politika – politika rozvoje venkova
 - Nepřímá, ekonomická (market-based) metoda právní regulace
 - Princip ekonomické stimulace (provider gets)

Nástroje společné zemědělské politiky k ochraně životního prostředí a klimatu

I. pilíř

- Greening (od 2015)
 - Ekologická složka přímých plateb
 - Nad rámec cross compliance
- Cross Compliance
 - Projev principu integrace
 - Rozvoj udržitelného zemědělství
- Podmínky přímých plateb v základních režimech

II. pilíř

- Politika rozvoje venkova
 - Priority
- obnova, zachování a zvýšení biologické rozmanitosti, zemědělství vysoké přírodní hodnoty a stavu evropské krajiny
- lepší hospodaření s vodou, včetně nakládání s hnojivy a pesticidy
- předcházení erozi půdy a lepší hospodaření s půdou
- podpora účinného využívání zdrojů a podpora přechodu na nízkouhlíkovou ekonomiku v odvětvích zemědělství, potravinářství a lesnictví, která je odolná vůči klimatu

Greening

- Platba na zemědělské postupy příznivé pro klima a životní prostředí (čl. 43)
 - Podmínky
 - Diverzifikace plodin (čl. 44)
 - Zachování stávajících trvalých travních porostů (čl.45)
 - Citlivé oblasti určené členskými státy
 - Vyhrazení plochy využívané v ekologickém zájmu (čl. 46)
 - Vymezení členskými státy dle nařízení EU
 - NEBO rovnocenné postupy
 - Stejný nebo vyšší přínos pro klima a životní prostředí
 - Viz příloha X nařízení EU a rozhodnutí členských států

Cross Compliance – Pravidla podmíněnosti

- Povinné požadavky na hospodaření (SMR)
 - dle práva EU
- Standardy dobrého zemědělského a environmentálního stavu půdy (GAEC)
 - stanovené na vnitrostátní úrovni
 - minimální úroveň
- Zachování stálých pastvin (2015, 2016)
- Oblasti
 - životní prostředí, změna klimatu a dobrý zemědělský stav půdy
 - veřejné zdraví, zdraví zvířat a rostlin
 - dobré životní podmínky zvířat

Cross compliance

2014

- Povinné požadavky na hospodaření
 - 15 směrnic a nařízení EU
 - 109 kontrolovaných požadavků
- Standardy dobrého zemědělského a environmentálního stavu
 - [Nařízení vlády č. 479/2009](#)
 - 12 požadavků

Od 2015

- Povinné požadavky na hospodaření
 - 13 směrnic a nařízení EU
- Standardy dobrého zemědělského a environmentálního stavu
 - 7 požadavků

Povinné požadavky na hospodaření (2014)

- Ochrana volně žijících ptáků (SMR 1)
- Používání upravených kalů na zemědělské půdě (SMR 3)
- Ochrana vod před znečištěním dusičnany ze zemědělských zdrojů (SMR 4)
- Ochrana přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin (SMR 5)
- Minimální požadavky pro použití hnojiv v rámci AEO (5a/AEO 1-6)
- Označování hospodářských zvířat – prasata, skot, ovce a kozy (SMR 6, 7 a 8)
- Minimální požadavky pro použití přípravků na ochranu rostlin v rámci AEO (8a/AEO 7-11)
- Uvádění přípravků na ochranu rostlin na trh (SMR 9)
- Zákaz používání některých látek s hormonálním nebo tyreostatickým účinkem a beta-sympatomimetik v chovech zvířat (SMR 10)
- Zásady a požadavky potravinového práva (SMR 11)
- Pravidla pro prevenci, tlumení a eradikaci některých přenosných spongiformních encefalopatií (TSE) (SMR 12)
- Ohlašování nálezů (SMR 13 - 15)
- Minimální požadavky pro ochranu telat (SMR 16)
- Minimální požadavky pro ochranu prasat (SMR 17)
- Požadavky na ochranu zvířat chovaných pro hospodářské účely (SMR 18)

Standardy (2014)

- [Příloha III nařízení vlády č. 479/2009 Sb.](#)
- http://eagri.cz/public/web/file/231149/Kontrola_podminenosti_web_FINAL2013.pdf

SMR a GAEC (od 2015)

- Viz příloha II nařízení EU o financování CAP

Politika rozvoje venkova

- opatření

- Režimy jakosti zemědělských produktů a potravin
 - Podpora rozmanitosti
- Investice do hmotného majetku
 - Modernizace
- Investice do rozvoje lesních oblastí a zlepšování životaschopnosti lesů
- Ekologické zemědělství
- Platby v rámci sítě Natura 2000 a podle rámcové směrnice o vodě
- Lesnicko-environmentální a klimatické služby a ochrana lesů

Agroenvironmentálně-klimatická opatření

- Do roku 2014, tzv. AEO
- Vymezení v nařízení vlády č. 79/2007 Sb.
 - ekologické zemědělství
 - integrovaná produkce
 - ošetřování travních porostů
 - louky,
 - mezofilní a vlhkomilné louky,
 - horské a suchomilné louky,
 - trvale podmáčené a rašelinné louky,
 - ptačí lokality na travních porostech
 - Pastviny
 - druhově bohaté pastviny
 - suché stepní trávníky a vřesoviště
 - zatravňování orné půdy
 - pěstování meziplodin
 - biopásy

Politika rozvoje venkova

- Od roku 2015
- Zachování a prosazování nezbytných změn v zemědělských postupech, které pozitivně přispívají k ochraně životního prostředí a klimatu
- Dobrovolné závazky nad rámec zákonných požadavků
- Dle programů členských států

Oblasti s přírodními omezeními

Politika rozvoje venkova

- Do 2014, tzv. LFA
 - Platby v méně příznivých oblastech
 - Horské oblasti
 - Jiné znevýhodněné oblasti
 - Vymezení v nařízení vlády č. 75/2007
 - 2014 – 2020
 - Snižování plateb pro LFA
 - 80 – 20 %
- Od 2015
 - Oblasti s přírodními či jinými zvláštními omezeními
 - Kompenzace za dodatečné náklady a ušlé příjmy
 - Dle vymezení členského státu
 - Kritéria čl. 32

Zákonné požadavky na hospodaření

- Zákon o ochraně zemědělského půdního fondu
- Zákon o ochraně přírody a krajiny
- Zákon o vodách
- Zákon o ochraně ovzduší
- Zákon o integrované prevenci a omezování znečištění

Biodiverzita – zdroje ohrožení

- Specializace a intenzifikace
- Marginalizace nebo opouštění tradičního hospodaření s půdou
- Nástroje
 - Natura 2000
 - Vnitrostátní instituty ochrany přírody
 - Program pro zachování, popis, sběr a využití genetických zdrojů v zemědělství

Územní systémy ekologické stability

- Biocentra a biokoridory
 - Limity využití území
- Plány a projekty ekologické stability
 - Územní plánování
 - Územní řízení
 - Pozemkové úpravy
- Opatření k vytváření systému ekologické stability
- Ochrana je povinností všech vlastníků a uživatelů pozemků
 - Změny způsobu užívání pozemků

Významné krajinné prvky

- Ochrana před poškozováním a ničením
- Druhy VKP
 - Zákonné
 - lesy, rašeliniště, vodní toky, rybníky, jezera, údolní nivy
 - Registrované
 - Např. mokřady, stepní trávníky, remízy, meze, trvalé travní plochy, naleziště nerostů a zkamenělin, umělé i přirozené skalní útvary, výchozy a odkryvy
- Zásahy do VKP
 - Např. umísťování staveb, změny kultur pozemků, odvodňování pozemků, úpravy vodních toků a nádrží
 - Závazné stanovisko OOP

Krajinné prvky

- http://eagri.cz/public/web/file/247826/krajinne_prvky_web.pdf
- Zákon o zemědělství
 - Nařízení vlády č. 335/2009 Sb., o stanovení druhů krajinných prvků
 - meze, terasy, travnaté údolnice, skupiny dřevin, stromořadí a solitérní dřeviny
 - Zákaz rušení, poškozování a zásahů v rozporu se zákonem

Zvláště chráněná území

- 6 kategorií
- Zákonná ochrana
 - Základní a bližší ochranné podmínky
 - Zákazy ex lege
 - hospodaření na pozemcích způsobem vyžadujícím intenzivní technologie
 - změny stávajícího vodního režimu pozemků
 - používání biocidů
 - změny současné skladby a plochy kultur
 - Vybrané činnosti vázané na předchozí souhlas
 - Změny druhů pozemků, používání hnojiv
 - Dohoda o způsobu hospodaření dle § 68

Natura 2000

Ptačí oblasti

- Stanovení činností, ke kterým je nutný souhlas OOP
- Smlouva o způsobu hospodaření
 - Vlastník nebo nájemce a OOP
- Souhrny doporučených opatření

Evropsky významné lokality

- Ochrana před poškozováním a ničením
 - Využívání s ohledem na předmět ochrany
 - K zásahům s nežádoucími důsledky nutný souhlas OOP
- Souhrny doporučených opatření

Smluvní ochrana přírody

- K ochraně EVL a jiných území se soustředěnými přírodními hodnotami (§ 39)
 - Strany
 - OOP a vlastník pozemku
 - Obsah
 - Vymezení ochranných podmínek
 - Způsob péče
- K provádění opatření na zlepšení přírodního prostředí (§ 68)
 - Strany
 - OOP nebo obec a vlastník nebo nájemce pozemku

Druhová ochrana

- Obecná ochrana rostlin a živočichů
 - Povinnost FO a PO při provádění zemědělských prací postupovat tak, aby nedocházelo k nadměrnému úhynu rostlin a zraňování nebo úhynu živočichů nebo ničení jejich biotopů, kterému lze zabránit technicky i ekonomicky dostupnými prostředky.
 - Orgán ochrany přírody uloží zajištění či použití takovýchto prostředků, neučiní-li tak povinná osoba sama
 - Ochrana před nepůvodními a invazivními druhy
 - Záměrné rozšiřování = povolení OOP
 - Obecná ochrana ptáků
 - Zákazy ex lege
 - Pravidla pro odchylný postup
 - IPA n. OOP (dříve vyhláška)
- Zvláštní ochrana rostlin a živočichů
 - Dle stupně ohrožení
 - Zákazy
 - Výjimky pro běžné obhospodařování
 - Dohody o způsobu hospodaření

Náhrada za ztížení zemědělského hospodaření

- Oprávněná osoba
 - Vlastník nebo nájemce zemědělské půdy
 - Nárok trvá i v případě převodu nebo přechodu vlastnického práva nebo práva nájmu.
- Újma
 - Jednorázová nebo trvalá
 - Důsledek
 - omezení vyplývajícího z části třetí až páté tohoto zákona včetně prováděcích právních předpisů
 - rozhodnutí vydaného na jejich základě
 - omezení vyplývajícího z opatření v plánech systémů ekologické stability krajiny
 - omezení vyplývajícího z rozhodnutí, závazného stanoviska nebo souhlasu vydaného podle tohoto zákona
- Podmínky uplatnění
 - Písemná žádost
 - Doklady
 - Do 3 měsíců od skončení kalendářního roku, v němž újma vznikla nebo trvala
 - Zákaz dvojího financování

Ochrana vod

- Zdroje ohrožení
 - Rezidua pesticidů
 - Eutrofizace
 - Eroze
 - Zavlažování
- Nástroje
 - Udržitelné používání pesticidů
 - Nitrátová směrnice
 - Rámcová směrnice o vodách

Nitrátová směrnice

- Zákon o vodách
- [Nařízení vlády č. 262/2012 Sb.](#)
- Nástroje
 - Monitoring kvality vod
 - [Zásady správné zemědělské praxe](#)
 - Zranitelné oblasti
 - Akční programy

Udržitelné využívání pesticidů

- Zákon o rostlinolékařské péči
- Nástroje
 - Integrovaná ochrana rostlin
 - Kontrola zařízení pro aplikaci
 - Zákaz leteckého postřiku
 - Zvláštní opatření na ochranu vodního prostředí

Rámcová směrnice o vodách

- Zákon o vodách
 - Zacházení se závadnými látkami
 - Podmínky pro nakládání s povrchovými a podzemními vodami

Ochrana a změny klimatu

- Zdroje a způsoby ohrožení
 - Živelné pohromy
 - Emise metanu a oxidu dusíku
- Nástroje
 - Integrované povolování (IPPC)
 - Cross compliance a politika rozvoje venkova
 - Energetická politika
 - Bioenergie, biomasa, biopaliva
- <http://www.ceskatelevize.cz/zpravodajstvi-brno/zpravy/266135-kraj-apeluje-na-zemedelce-bude-sucho-zmente-plodiny/>

Test

1. Jaké jsou priority společné zemědělské politiky v oblasti životního prostředí?
2. Jaké principy ovlivňují integraci požadavků na ochranu životního prostředí do zemědělské činnosti?
3. Ve kterých právních předpisech jsou stanoveny podmínky ochrany krajinných prvků, včetně významných?
4. Jakými právními prostředky je zajištěna ochrana ptačích oblastí při zemědělském hospodaření?
5. Vysvětli význam a postavení agroenvironmentálních opatření (tzv. AEO).